

केन्द्रीयसंस्कृतविश्वविद्यालयः

Central Sanskrit University

मुक्तस्वाध्यायपीठम्

Institute of Online and Distance Education

परीक्षा-अनुभाग (Examination Section)

मुख्यपरीक्षायां (Feb 2025) भागग्रहणाय सूचना - 625

Instructions for participating in Semester/Term-end examination (Feb 2025)

1. सर्वासां परीक्षाणाम् आयोजनं पर्यवेक्षित-अन्तर्जाल-माध्यमेन भविष्यति ।
सभी परीक्षाओं का आयोजन Proctored Exam (Online) के माध्यम से होगा ।
All examinations will be conducted through Proctored Exam (Online) mode.
2. संलग्नसूच्यां निर्दिष्टरीत्या काश्चन परीक्षा: केवलं बहुविकल्पात्मकप्रश्नद्वारा (MCQ) तथा काश्चन परीक्षा: MCQ + दीर्घोत्तरीयप्रश्नद्वारा (Descriptive) भविष्यन्ति ।
(सूची अस्य पत्रस्य अन्तिमभागे वर्तते)
संलग्न सूची के अनुसार कुछ परीक्षाएँ केवल MCQ द्वारा तथा कुछ परीक्षाएँ MCQ + Descriptive होंगी । (सूची इस पत्र के अंत में है)
As specified in the attached list, some exams will be conducted through the MCQ format only and some exams will be conducted through the MCQ + Descriptive format. (The list is given at the end of this document)
3. यत्र केवलं बहुविकल्पात्मकप्रश्नानां (MCQ) परीक्षा: भविष्यन्ति, तासां परीक्षाणां समयः 06:00PM to 09:00PM (IST) भविष्यति ।
यत्र MCQ + Descriptive परीक्षा: भविष्यन्ति, तत्र MCQ परीक्षायाः समयः 06:00PM to 07:30PM (IST) तथा Descriptive परीक्षायाः समयः 07:31PM to 09:00PM (IST) भविष्यति ।
जहाँ केवल MCQ परीक्षाएँ होंगी, उन परीक्षाओं का समय 06:00PM से 09:00PM (IST) होगा ।
जहाँ MCQ + Descriptive परीक्षाएँ होंगी, वहाँ MCQ परीक्षा का समय 06:00PM से 07:30PM (IST) तथा Descriptive परीक्षा का समय 07:31PM से 09:00PM (IST) होगा ।
Where, only MCQ exams will be held, the exam time will be from 06:00PM to 09:00PM (IST).
Where, MCQ + Descriptive exams will be held, the MCQ exam time will be from 06:00PM to 07:30PM (IST), and the Descriptive exam time will be from 07:31PM to 09:00PM (IST).
4. यत्र केवलं बहुविकल्पात्मकः प्रश्नः (MCQ) परीक्षा: निर्धारिताः, तत्र प्रत्येकं परीक्षायां 01 अङ्कस्य 70 MCQs एव भविष्यन्ति । यत्र MCQ + Descriptive परीक्षा: निर्धारिताः, तत्र 01 अङ्कस्य 40 MCQs, 5 अङ्कानां प्रश्नद्वयं, 10 अङ्कानां प्रश्नद्वयं च दीर्घोत्तरीयप्रश्नः (Descriptive) समाधेयाः (40+10+20=70Marks) ।
जहाँ केवल बहुविकल्पात्मक प्रश्न के द्वारा (MCQ) परीक्षा निर्धारित है, वहाँ प्रत्येक परीक्षा में 01 अंक के 70 प्रश्न (MCQs) ही होंगे । जहाँ MCQ + Descriptive परीक्षा निर्धारित है, वहाँ 01 अंक के 40 MCQs, 5 अंकों के दो प्रश्न, और 10 अंकों के दो प्रश्नों (Descriptive) के उत्तर लिखने होंगे (40+10+20=70Marks)।
Where only MCQ exams are scheduled, there will be 70 MCQs of 01 mark each in each exam. Where MCQ + Descriptive exams are scheduled, there will be 40 MCQs of 01 mark each, two questions of 5 marks, and two questions of 10 marks (Descriptive) to be answered. (40+10+20=70Marks)
5. परीक्षारम्भसमयात् 30 निमेषाणाम् अनन्तरं परीक्षायां प्रवेशः न शक्यते । विलम्बेन प्रविष्टवते अतिरिक्तः समयः न दास्यते । अपेक्षितसमाधानानन्तरं पूर्णसमयात् प्रागपि उत्तराणि समर्पितुमर्हति ।
परीक्षा आरम्भ होने के 30 मिनटों के बाद प्रवेश नहीं होगा । विलम्ब से प्रवेश करनेवाले परीक्षार्थी को अतिरिक्त समय नहीं दिया जाएगा । अपेक्षित समाधान करने के उपरान्त परीक्षा का समय पूर्ण होने से पहले भी उत्तर समर्पित किया जा सकता है ।
Entry to the examination will not be allowed after 30 minutes of scheduled commencement of the examination. No additional time will be given to the candidate in case of late entry. After completion of the answering, answers can be submitted even before the exam time is completed.

6. अशुद्ध-उत्तरार्थम् अङ्काः न न्यूनीक्रियन्ते।
अशुद्ध उत्तर के लिए अंक की कटौती नहीं की जायेगी।
No marks will be deducted for wrong answers.
7. प्रत्येक प्रश्नस्य उत्तरसमर्पणानन्तरम् एव अग्रिमः प्रश्नः द्रष्टुं शक्यः।
प्रत्येक प्रश्न का उत्तर Submit करने के उपरान्त ही अग्रिम प्रश्न देख सकेंगे।
The next question will be visible only after submitting answer of each question.
8. शास्त्रविषयकाणि प्रश्नपत्राणि संस्कृतभाषया तथा च पालि-प्राकृतयोः प्रश्नपत्राणि हिन्दीभाषया भविष्यन्ति। CSS & आङ्ग्ल-भाषाविषयकप्रश्नपत्राणि आङ्ग्लभाषायां भविष्यन्ति। उत्तराण्यपि तत्तद्भाषासु भवेयुः।
शास्त्रविषयक प्रश्नपत्र संस्कृत भाषा में होंगे, तथा पाली-प्राकृत विषयक प्रश्नपत्र हिंदी भाषा में होंगे। CSS और अंग्रेजी-भाषा विषयक प्रश्नपत्र अंग्रेजी भाषा में होंगे। तदनुसार उन ही भाषाओं में उत्तर देना होगा।
The question papers of Shastric subjects will be in Sanskrit medium and the question papers of Pali and Prakrit will be in Hindi. CSS and English subject papers will be in English medium. The answers should also be in those languages.
9. बहुविकल्पात्मकप्रश्नानाम् (MCQ) उत्तराणि केवलं **सङ्गणकमाध्यमेन एव** समर्पणीयानि। दीर्घोत्तरीयप्रश्नानाम् (Descriptive) उत्तराणि हस्तेन लिखित्वा **दूरवाण्या** एव Upload कर्तव्यानि। उपयुज्यमाने सङ्गणके/दूरवाण्यां चित्रग्राहकं (Camera) अवश्यं स्यात्।
MCQ परीक्षा केवल **संगणक** माध्यम से होगी। Descriptive परीक्षा के उत्तर हाथ से लिखकर केवल **दूरभाषायन्त्र (Mobile/Tab)** द्वारा अपलोड करना है। उपयोग किए जा रहे **संगणक/दूरवाणी** में चित्रग्राहक (कैमरा) अवश्य होना चाहिए।
The MCQ exam can be attended only through computers. The answers for the Descriptive exam must be written by hand on paper and uploaded via **smartphone (Mobile)/tab** only. The computer/telephone being used must have a camera.
10. परीक्षार्थी कस्माच्चिदपि अन्तर्जालसम्पर्कयुतात् स्थानात् परीक्षायां भागं ग्रहीतुमर्हति।
परीक्षार्थी ऐसे किसी भी स्थान से परीक्षा में भाग ले सकता है जहाँ इंटरनेट की सुविधा उपलब्ध हो।
The candidate can take the exam from any location where internet facility is available.
11. परीक्षार्थिनां कृते ई-मेल माध्यमेन परीक्षा-Link प्रेषयिष्यते, तच्च परीक्षा-Link निर्धारितपरीक्षादिने निर्धारितावधिं यावत् उद्घाटितं भविष्यति।
परीक्षार्थियों को ई-मेल के माध्यम से परीक्षा-लिंक प्रेषित किया जायेगा जो निर्धारित दिनांक को निर्दिष्ट अवधि में ही खुलेगा।
The exam link will be provided to the candidates through e-mail which can be used only during the prescribed date and time.
12. परीक्षासम्बद्ध-समस्यायाः समाधानाय अधोनिर्दिष्टसम्पर्कसूत्रस्य प्रयोगः कर्तुं शक्यते -
परीक्षा से सम्बन्धित किसी भी प्रकार की समस्या होने पर निम्नलिखित सम्पर्क सूत्र का प्रयोग किया जा सकता है -
For any kind of query regarding the examination, the following contact details can be used -
09990473756, 8860968366, Email-mspexam@csu.co.in
14. परीक्षासम्बद्धसूचना यथाकालं विश्वविद्यालयस्य/मुक्तस्वाध्यायपीठस्य जालपुटे प्रकाशयिष्यते।
परीक्षाओं से सम्बन्धित सूचना उचित समय पर विश्वविद्यालय/मुक्तस्वाध्यायपीठम् के वेबसाईट पर प्रकाशित की जाएगी।
Exam related information will be published in the CSU/MSP website time to time.

Sl. No.	COURSE_CODE	COURSE_NAME	COURSE TYPE	CREDITS	EXAM TYPE
1	BS-1A	प्रथमदीक्षा 1	THEORY	4	MCQ Only
2	BS-1B	प्रथमदीक्षा 2	THEORY	4	MCQ only
3	BS-2A	द्वितीयदीक्षा 1	THEORY	4	MCQ Only
4	BS-2B	द्वितीयदीक्षा 2	THEORY	4	MCQ only
5	BS-3A	सन्धि-समासयोः परिचयः	THEORY	4	MCQ + Descriptive
6	BS-04	रचनानुवादः	THEORY	2	MCQ + Descriptive
7	BS-06	तद्धितादिप्रत्ययान्तशब्दानां परिचयः, प्रयोगश्च	THEORY	3	MCQ + Descriptive

8	K-01	संक्षेपरामायणम्	THEORY	4	MCQ + Descriptive
9	K-7A	भर्तृहरिनीतिशतकम् (पूर्वार्धम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
10	Vya-01	संज्ञा-सन्धिप्रकरणानि (लघुसिद्धान्तकौमुदी)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
11	BS-19	दशगण/लकारपरिचयपुरस्सरं क्रियापदानां प्रायोगिक-अभ्यासः	THEORY	2	MCQ + Descriptive
12	BS-1AP	प्रथमदीक्षा 1	THEORY	4	MCQ + Descriptive
13	Yg-01	योगासनपरिचयः	THEORY	4	MCQ + Descriptive
14	CSS-01	Computational Sanskrit Studies I	THEORY	4	MCQ + Descriptive
15	BG-01	भगवद्गीतायाः प्रथमाध्यायस्य भावार्थसहितमध्ययनम्	THEORY	4	MCQ + Descriptive
16	Sah-43A	छन्दःपरिचयः 1	THEORY	2	MCQ + Descriptive
17	K-3A	मेघदूतम् (पूर्वमेघः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
18	R-02	स्वप्नवासवदत्तम्	THEORY	4	MCQ + Descriptive
19	K-04	किरातार्जुनीयम् (प्रथम-सर्गः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
20	R-06	साहित्यदर्पणः (रूपकस्वरूपम्) अभिज्ञान- शाकुन्तलम् (1-3 अङ्काः) च	THEORY	4	MCQ + Descriptive
21	Vya-55	व्याकरणशास्त्रस्य परिचयः महाभाष्यस्य पस्पशाह्निकम् च	THEORY	4	MCQ + Descriptive
22	Vya-02	अजन्तप्रकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुदी)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
23	Vya-52	कारकस्त्रीप्रत्ययप्रकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुदी)	THEORY	3	MCQ + Descriptive
24	Vya-08	समास-प्रकरणम् (लघुसिद्धान्तकौमुदी)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
25	Vya-12	संज्ञा-परिभाषा-सन्धिप्रकरणानि (वैयाकरण-सिद्धान्तकौमुदी)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
26	Vya-46	अजन्तप्रकरणम् (वैयाकरणसिद्धान्तकौमुदी)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
27	Vya-61	व्याकरणमहाभाष्यम् (प्रत्याहाराह्निकम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
28	Vya-62	परिभाषेन्दुशेखरः (१-१६ परिभाषाः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
29	Vya-63	प्रौढमनोरमा (आदितः परिभाषाप्रकरणान्तम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
30	Vya-64	वैयाकरणभूषणसारः (धात्वाख्यातार्थवादः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
31	Jyo-38	ज्योतिषशास्त्रस्य परिचयः, पञ्चाङ्गपरिचयः (भारतीयकुण्डली- विज्ञानम्) गृहग्रहभावविचारः च (लघुजातकम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
32	Jyo-54	मानानि, परिकर्माणि (लीलावती) षड्विधप्रकरणम् च (भास्करीय- बीजगणितम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
33	Jyo-09	लघुजातकम्	THEORY	5	MCQ + Descriptive
34	Jyo-10	जन्मपत्रदीपकम्	THEORY	5	MCQ + Descriptive
35	Jyo-07	केशवीय-जातकपद्धतिः (आदितः इष्टकष्टविचार-पर्यन्तम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
36	Jyo-43	बृहज्जातकम् (आदितः अरिष्टविचार- पर्यन्तम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
37	Jyo-24	ग्रहलाघवम् – (आदितः रविचन्द्र- स्पष्टीकरणान्तम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive

38	Jyo-47	बृहत्संहिता (उपनयनाध्यायतः शनिचाराध्याय-पर्यन्तम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
39	Jyo-26	भुवनदीपकम्	THEORY	4	MCQ + Descriptive
40	Jyo-62	भारतीयकुण्डलीविज्ञानम् (सम्पूर्णम् - ताजिकं विहाय)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
41	Jyo-27	सूर्यसिद्धान्तः (मध्यमाधिकारः स्पष्टाधिकारश्च)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
42	Jyo-46	सारावली (आरम्भतः अरिष्टादिविचारं यावत्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
43	Vas-01	वास्तुशास्त्रस्य परिचयः, पञ्चाङ्गपरिचयः (भारतीयकुण्डली-विज्ञानम्) गृहग्रहभावविचारः च (लघुजातकम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
44	Vas-2A	बृहद्वास्तुमाला (प्रथमद्वितीयखण्डौ)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
45	Sah-21	साहित्य-दर्पणम् (प्रथम-दशम-परिच्छेदयोः चितः भागः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
46	K-12	रघुवंशः (प्रथमसर्गः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
47	R-8A	नाट्यशास्त्रम् (प्रथमोऽध्यायः 1)	THEORY	2	MCQ + Descriptive
48	Sah-03	चन्द्रालोकः (द्वितीय-पञ्चममयूखौ)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
49	Sah-17	साहित्यशास्त्रीयतिहासः	THEORY	4	MCQ + Descriptive
50	R-8C	नाट्यशास्त्रम् (द्वितीयोऽध्यायः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
51	Sah-05	साहित्यदर्पणम् (द्वितीयपरिच्छेदः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
52	Sah-19	साहित्यदर्पणम् (चतुर्थपञ्चम-परिच्छेदौ)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
53	Sah-47	काव्यप्रकाशः (1,2,3 उल्लासाः, 5 उल्लासस्य चितः भागः च)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
54	Sah-28	ध्वन्यालोकः (प्रथम-उद्योतः)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
55	Sah-31	रसगङ्गाधरः (प्रथमाननम् १)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
56	K-11	कादम्बरी (आरम्भतः अगस्त्याश्रमादिवर्णनपर्यन्तम्)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
57	Ds-01	दर्शनपरिचयः भागः १	THEORY	4	MCQ + Descriptive
58	Ds-02	दर्शनपरिचयः भागः २	THEORY	4	MCQ + Descriptive
59	IKS-01	संस्कृतवाङ्मयस्य विहङ्गमावलोकनम्	THEORY	4	MCQ + Descriptive
60	IKS-02	भारतीय-ज्ञानपरम्परायाः परिचयः	THEORY	4	MCQ + Descriptive
61	RS-01	रसशास्त्रपरिचयः	THEORY	4	MCQ + Descriptive
62	NS-1A	भाषाशिक्षणम्-१	THEORY	1	MCQ only
63	NS-3A	भाषाशिक्षणम्-२	THEORY	1	MCQ only
64	NS-5A	भाषाशिक्षणम्-३	THEORY	1	MCQ only
65	SJ-01	पत्रकारितायाः परिचयः इतिहासश्च	THEORY	2	MCQ + Descriptive
66	SJ-02	संस्कृतपत्रकारितायाः स्वरूपं महत्त्वं च	THEORY	2	MCQ + Descriptive
67	SJ-03	संस्कृते वातालेखनस्य/प्रस्तुतेः च अभ्यासः, लेखनशैलीपरिज्ञानं परिष्कारः च	THEORY	3	MCQ + Descriptive
68	SJ-04	दृश्यश्रव्यमाध्यमेषु संस्कृतप्रयोगस्य विचारः	THEORY	3	MCQ + Descriptive
69	Pal-03	पालि प्रबोध	THEORY	2	MCQ + Descriptive
70	Pra-03	प्राकृत प्रवाह	THEORY	2	MCQ + Descriptive
71	Pal-01	पालि भाषा का परिचय एवं उसका व्याकरण	THEORY	2	MCQ + Descriptive
72	Pal-02	पालि साहित्य अवगाहन	THEORY	2	MCQ + Descriptive

73	Pra-01	प्राकृत भाषा का परिचय एवं उसका व्याकरण	THEORY	2	MCQ + Descriptive
74	Pra-02	प्राकृत साहित्य अवबोधन	THEORY	2	MCQ + Descriptive
75	BS-02	संस्कृतभाषाकौशलवर्धनम् (द्वितीयदीक्षा)	THEORY	4	MCQ + Descriptive
76	Eng-05	English Learning (आङ्ग्लभाषाध्ययनम्)	THEORY	2	MCQ + Descriptive
77	CSS-05	Computational Sanskrit Studies 5	THEORY	2	MCQ + Descriptive
78	VSP-01	विविधशास्त्रप्रमेयपरिचयः	THEORY	4	MCQ + Descriptive

(प्रो. पवन कुमार)

परीक्षा नियन्त्रक